

Projekt: "Formidling af resultater fra introduktion af økologi/kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug".

Rapport til

Direktoratet for Fødevarer Erhverv

Cand. Scient. Biolog Knud Fischer

Cand. Oecon. Villy J. Larsen

Cand. Scient. Biolog Erling Larsen

Danmarks Fiskeriundersøgelser, afdeling for
Fiskeindustriell Forskning, 2800 Lyngby

Dansk Akvakultur

Danmarks Fiskeriundersøgelser, afdeling for
Fiskeindustriell Forskning, 2800 Lyngby

11. januar06

0.0 Indhold

1.0 Indledning

2.0 Formål

3.0 Metoder

- 3.1 Organisation
- 3.2 Forbrugerundersøgelser
- 3.3 Formidling – overordnet
- 3.4 Formidling – konkret

4.0 Resultater

- 4.1 Viden-indsamling
- 4.2 Formidling af resultater fra projektet
  - 4.2.1 Nyhedsbreve
  - 4.2.2 Presseinformation
  - 4.2.3 Pressemøder
  - 4.2.4 Hjemmeside
  - 4.2.5 Temadag, besøg på dambrug mv.
  - 4.2.6 Pjecemateriale
  - 4.2.7 Forbrugeranalyse
  - 4.2.8 Økologisk Kongres
  - 4.2.9 Internet og andre hjemmesider
  - 4.2.10 Rapporter og artikler

5.0 Diskussion

- 5.1 Formidling til fiskeopdrættere
- 5.2 Formidling til forbrugere, forarbejdningsvirksomheder, forhandlere m.fl.

6.0 Konklusion

7.0 Perspektiv

8.0 Litteratur

Bilag:

- 1) Nyhedsbreve 1- 6
- 2) Eksempler – pressemeddelelser
- 3) Eksempler – presseartikler
- 4) Eksempler – pjecemateriale
- 5) Resultater af projektets forbrugeranalyse
- 6) Eksempler – udvalgte sider fra projektets hjemmeside

1.0 Indledning

I efteråret 2000 udarbejdede Dansk Dambrugerforening (senere – pr. juni 2005: Dansk Akvakultur) en ansøgning om finansiering af et samlet økologisk projekt med henblik på igangsættelse af en økologisk produktion af opdrætsprodukter fra såvel ferskvandsdambrug, havbrug og ålebrug.

Ansøgningen blev revideret i foråret 2001 til to separate ansøgninger, med titlerne:

” Introduktion af økologi/kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug” og
” Formidling af resultater fra projekt *Introduktion af økologi/kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug*”

Den 1. oktober 2001 meddelte DFFE tilsagn om 100 % finansiering af de to ansøgte projekter svarende til et samlet beløb på Kr. 3.619.942,- (inkl. deltagerdambrugernes egenfinansiering svarende til Kr. 132.000,-) fordelt med Kr. 2.621.786,- til projekt ” Introduktion af økologi/kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug” og endelig Kr. 998.156,- til indeværende projekt ” Formidling af resultater fra projekt ”Introduktion af økologi/kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug”.

Projektperioden: 1. oktober 2001 – 31. december 2006 (oprindeligt til 31. december 2002 – senere forlænget efter bevilling fra DFFE).

Projektrapporten fremsendes til DFFE til godkendelse med efterfølgende offentliggørelse pr. 31. december 2005 efter aftale med DFFE.

2.0 Formål

Formålet med projektet er følgende.

- at etablere en struktureret formidling af resultaterne fra danske pionerdambrug, der arbejder med at introducere opdræt af økologisk/kvalitets mærkede produkter, såvel internt i dambrugserhvervet som eksternt til forbrugerne og andre interessenter.
- Via ovenstående tiltag at medvirke til, at der etableres en platform for den videre udvikling af økologisk/kvalitetsmæssig mærkning af produktionen i en del af det danske fiskeopdrætserhverv.

3.0 Metoder

3.1 Organisation

Projektet er udført af en projektgruppe bestående af:

Dansk Akvakultur, Silkeborg
- Villy J. Larsen (projektleder)

Food Marketing ApS
- Hans Erik Hansen

Danmarks Fiskeriundersøgelser, FF - Lyngby
- Erling Larsen
- Knud Fischer (tidl. ansat hos Food Marketing ApS)

Projektet er fulgt af følgende styregruppe:

- Ole Spicker (formand)	Bestyrelsesrepræsentant - Dansk Akvakultur
- Henrik Korsholm	Fødevarestyrelsen, Fødevareregion Vejle, Sektionen for Akvakultur
- Birgit Ingvorsen	Landscentret, Afdeling for Økologi
- Erling Larsen	Danmarks Fiskeriundersøgelser, FF – Lyngby
- Hans Erik Hansen	Food Marketing ApS
- Villy J. Larsen	Dansk Akvakultur, Silkeborg

med øvrig deltagelse af:

- Allan Thomsen – Dansk Akvakulturforening (regnskabschef - fratrådte 30. juni 2005)
- Marianne Sneftrup – Dansk Akvakulturforening (regnskabsansvarlig – fra 1. juli 2005)

Desuden deltog styregruppen fra parallelprojektet ”*Introduktion af økologi /kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug*” med input i forbindelse med projektets styregruppemøder, som afholdtes parallelt med styregruppemøderne for indeværende projekt.

Der blev afholdt 13 styregruppemøder i projektperioden frem til den endelige afrapportering den 31/12 2005.

Indsamling af viden om forløbet af produktionen i de fire pionerdambrug er foretaget af Danmarks Fiskeriundersøgelser Afdeling for Havøkologi og af Dansk Akvakultur og er primært videreformidlet til deltagerne i indeværende parallelprojekt via Dansk Akvakultur – eller via afholdelse af fælles styregruppemøder eller via besigtigelsesbesøg på de 4 økologiske pioneranlæg.

3.2 Forbrugerundersøgelse

Viden om forbrugerholdninger er indsamlet af konsulentfirmaet Food Marketing ApS til brug for at understøtte fremtidige producenters stillingtagen om at starte opdræt af økologisk fisk.

Dette har omfattet afholdelse af 2 fokusgrupper, samt en forbrugerundersøgelse, for at undersøge forbrugernes holdning til økologisk opdrættede fisk. Resultaterne af afholdelse af fokusgrupperne

blev anvendt til at udarbejde spørgsmål til en omnibus undersøgelse, der omfattede 400 forbrugere, fra Sjælland, Fyn og Jylland. De udspurgte var i alderen 20-60 år med ligelig fordeling mellem mænd og kvinder. Der blev udarbejdet 8 spørgsmål, der blev stillet til forbrugerne, se også bilag, ”Undersøgelse af forbrugernes forventning til dokumentation af økologisk fisk. Projektrapport”.

3.3 Formidling overordnet

I planlægningen af formidlingen af resultaterne er der arbejdet med to hovedmodtagergrupper. Den ene gruppe er forventede brugere af resultaterne – primært i form af dambrug og havbrug, der planlægger at starte en økologisk produktion. Den anden hovedgruppe består dels af forbrugere, der vil aftage produkterne, samt forarbejdnings- og distributionsleddet og andre interessenter.

På grund af hovedgruppernes divergerende ønsker til information om resultaterne, er resultatformidlingen opdelt i to hovedgrupper. Til opdrætterne er der indsamlet og formidlet information om opdrætsmetoder, tekniske indretninger og drift af opdrætsanlæg, data om krav til opdrættet, samt krav om dokumentation af driften.

Til forbrugerne m.fl. er der primært indsamlet og formidlet information om emner som: Miljøpåvirkning, foder, dyrevelfærd samt sundhed og fødevarerikkerhed.

3.4 Formidling konkret

Food Marketing ApS har været ansvarlig for formidling af resultater af projektet.

Food Marketing udarbejdede presseplaner for hvordan formidlingen af resultaterne skulle foretages. Disse presseplaner blev løbende drøftet og godkendt af styregruppen.

Formidlingen af resultater til opdrættere er foretaget på følgende måde:

- via en hjemmeside
- via nyhedsbreve
- afholdelse af temadage
- rapport
- artikler i fagblade

Formidling af resultater til forbrugere, forarbejdningsvirksomheder og distributionsleddet er sket på følgende måde:

- via en hjemmeside
- via nyhedsbreve
- pressemeddelelser
- info-pjecer
- artikler til diverse fagblade
- afholdelse af temadage

Til overvågning af pressedækningen af projektet blev der tegnet udklipsservice, for danske dagblade. Udklipsservice dækkede hele Danmark.

Under indsamling af resultaterne af formidling er der foretaget interview med medlemmer af styregruppen, deltagelse i styregruppemøder, indsamlet information fra Food Marketing ApS, samt foretaget informationssøgning på Internettet.

4.0 Resultater

4.1 Viden-indsamling

Resultaterne af forløbet af omlægning til økologisk produktion er indsamlet gennem de regelmæssige besøg, der er foretaget på de fire dambrug. Herefter er oplysningerne løbende blevet drøftet i styregruppen, hvor der er afholdt i alt 13 møder i løbet af projektperioden. Resultaterne er beskrevet i kvartalsrapporter til beskrivelse af fremdriften i projekterne.

De samlede resultater af arbejdet med at omlægge de fire pionerdambrug til økologisk produktion er beskrevet i rapporten ”Introduktion af økologi og kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug, 2005”. Denne rapport er publiceret som en rapport fra Danmarks Fiskeriundersøgelser i serien DFU-Rapporter, DFU-rapport nr. 146-05.

Rapportens resultater har indgået som et væsentligt input til indeværende formidlingsprojekt.

Rapporten indgår i listen over DFU-rapporter, der kan søges på DFU’s oversigt af publikationer og DFU-rapporter. Rapporten er tilgængelig dels som en PDF-file, der kan down-loades, eller man kan rekvirere rapporten i papirudgave fra Danmarks Fiskeriundersøgelser.

I rapportens konklusioner er givet en liste over erfaringer med omlægning til økologisk opdræt af fisk, fordele og ulemper. Af fordele nævnes nye markedsandele, forventelig merpris, reduktion af forbrug af medicin og hjælpestoffer, samt øget overblik over driftsbetingelserne. Af ulemper nævnes, at de nuværende regler udelukker en række dambrug fra omlægning, risikoelementer ved tilladelse til maksimalt én antibiotikabehandling, usikkerhed med hensyn til afsætning, pris og efterspørgsel af især store lyse fisk uden anvendelse af rød farve.

4.2 Formidling af resultater fra projektet

4.2.1 Nyhedsbreve

Under projektperioden er der udarbejdet 6 nyhedsbreve, der er blevet udsendt til erhvervet og interesserede interesseorganisationer. Disse nyhedsbreve er også lagt ind på projektets hjemmeside, hvorfra de kan hentes af interesserede brugere. Se også kopi af nyhedsbrevene i bilag.

Det første nyhedsbrev blev udsendt den 2. maj 2002. Dette nyhedsbrev fortæller om starten af forsøget med opdræt af økologisk ørred. Her omtales de fire pionerdambrug, udviklingen i bl.a. i England, arbejde med at udvikle danske regler for økologisk opdræt, samt de forventninger man har om at forbedre miljøforholdene ved dambrugene, forbedret dyrevelfærd, mindre medicinforbrug mm.

Det 2. nyhedsbrev blev udsendt den 1. juli 2003 som en pressemeddelelse, hvori det oplyses at fødevareministeren nu er klar med regler for økologisk opdrættede fisk i nærmeste fremtid.

Det 3. nyhedsbrev blev udsendt den 12. april 2005, og det fortæller at danske økologiske fisk nu er på vej til middagsbordet. Det centrale i dette nyhedsbrev er, at de fire pionerdambrug nu er i gang med at producere økologisk opdrættede ørreder, og disse forventes at være salgsklar i august 2005. Samtidig fortæller nyhedsbrevet, at resultaterne af projektet nu forligger beskrevet i en rapport.

I nyhedsbrev nr. 4. beskrives at de første danske økologiske opdrætsfisk pr. 6. september 2005 er en realitet, at fiskene blev mærket af Fødevareminister Hans Chr. Schmidt, at fiskene nu udbydes til salg bl.a. i økologiske detailbutikker, og endelig at flere danske dambrugsejere har udtrykt interesse for omlægning til økologisk opdræt.

4.2.2 Presseinformation

I perioden efteråret 2003 til foråret 2005 er projektet blevet omtalt i minimum 23 forskellige aviser, dækkende stort set hele landet, 6 forskellige fagtidsskrifter og magasiner. Navnene på de refererende aviser er vist i tabel nr. 1

Tabel nr. 1: Aviser i alfabetisk rækkefølge, der har omtalt projektet

Berlingske Tidende
Bornholms Tidende
Dagbladet Holstebro-Struer
Dansk Handelsblad
Fyns Stiftstidende
Helsingør Dagblad
Herning Folkeblad
Information
JP Randers
Kalundborg Folkeblad
Kristeligt Dagblad
Midtjyllands Avis
Nordjyske Stiftstidende
Nordjyske Stiftstidende, søn.
Politiken
Randers Amtsavis
Ringkøbing Amts Dagblad
Skive Folkeblad
Ugeavisen Vejleposten
Ugebladet Søndag
Urban
Vesthimmerlands Folkeblad
Viborg Stifts Folkeblad
Århus Stiftstidende

Tabel nr. 2: Fagblade, i alfabetisk rækkefølge, der minimum har omtalt projektet

Andelsbladet
Detailfiskehandleren
Ferskvandsfiskeribladet
I Form
Samvirke
Sportsfiskeren
Økologisk Jordbrug
Økonomaen

Pressedækningen på landsplan er også undersøgt, idet det er undersøgt i hvilke landsdele de forskellige aviser udkommer, samt antallet af omtaler. Denne dækning er vist i fig. nr.1.

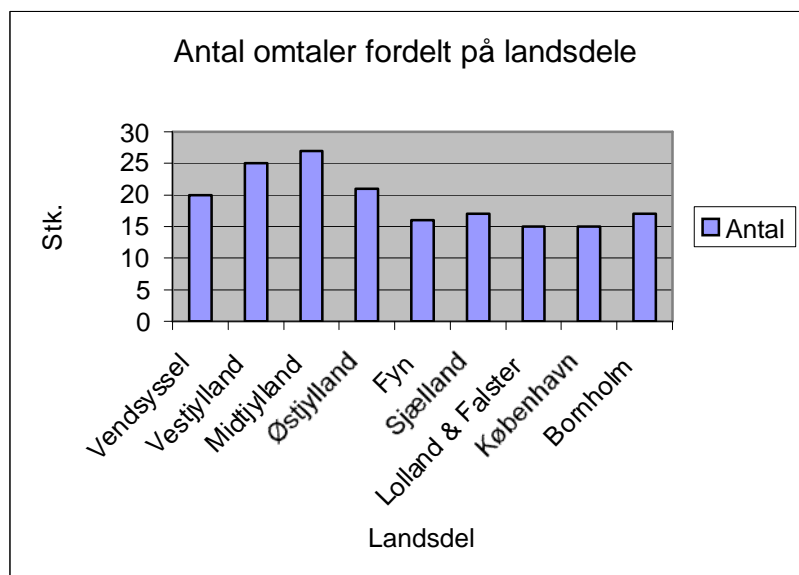

Fig. nr.1

Af fig. nr. 1 ses det, at den største pressedækning opnås i Midt- og Vestjylland. I de øvrige landsdele er der dog også opnået en god pressedækning – herunder også Bornholm der ikke har dambrug, men et antal recirkulerede opdrætsanlæg.

Til at illustrerer hvilke typer af omtaler der har været af projektet, gives i det følgende en række eksempler:

Ferskvandsfiskeribladet nr. 11, 2002 fortæller at økologisk fisk er på vej. Her fortæller man, at bekendtgørelsen om økologisk fiskeopdræt der er undervejs, og om projektet med de fire pionerdambrug. Bladet udkommer i ca. 800 eksemplarer.

Dansk Dambrugerforenings blad "Dambrugeren" nr. 3, 2003 fortæller om erfaringer med økologisk opdræt i Sverige. Bladet udkommer i ca. 400 eksemplarer.

”Detailfiskehandleren”, der er et fagblad for danske fiskehandlere, har i apriludgaven 2005 en omtale af produktionen af økologisk ørred. Her omtaler man at fire dambrug nu er i gang med at producere økologisk opdrættede ørred og at disse forventes at komme på markedet i august/september måned 2005. Bladet udkommer i ca. 300 eksemplarer.

I Sportsfiskeren, der er medlemsblad for Danmarks Sportsfiskerforbund, var der i juni udgaven nr. 5 2005 en omtale af projektet. Det oplyses, at de første økologiske opdrætsfisk er under produktion. Bladet udkommer i 31.000 eksemplarer.

”Detailfiskehandleren” har i septemberudgaven 2005 en omtale af at Fødevareministeren nu har tildelt det røde Ø-mærke til danske økologiske opdrætsørreder, og at disse nu er tilgængelige for forbrugeren. Bladet udkommer i ca. 300 eksemplarer.

Udover den trykte presse har der i løbet af projektperioden har der været adskillige TV-indslag om arbejdet med de økologiske opdrætsfisk, såvel regionalt som landsdækkende. I den forbindelse kan nævnes at tirsdag den 24/2-04 havde TV2 et indslag om økologisk ørred i nyhederne kl. 19. Indslaget indeholdt billeder fra Åbro Dambrug, interview med Niels Henrik Henriksen fra Dansk Akvakultur. Desuden var der interview med forbrugere i fiskeforretninger om holdningen til økologisk mærkede ørreder.

TV-Syd havde den 2.maj 2005 et indslag om at økologisk fisk er på vej til forbrugerne. De bragte en omtale af projektet og en omtale af Flemming Skov’s dambrug (Vork Dambrug).

I forbindelse med det første pressemøde, som afholdtes på Skravad Mølle Dambrug, bragte TV2 et landsdækkende indslag om status på projektet.

I forbindelse med præsentationen af de første danske økologiske fisk, den 6. september 2005, bragtes et regionalt indslag på TV2-Midtvest om de første økologiske fisk i GårdButikken i Holstebro. Indslaget vises senere som landsdækkende indslag i Set & Sket.

I forbindelse med pressemødet den 6. september hvor de første økologisk opdrættede ørreder blev præsenteret, havde TV-2 en fyldig dækning af mødet.

Projektet har også været omtalt i radioen, idet at der i løbet af projektperioden har der været utallige radio-indslag om arbejdet med de økologiske opdrætsfisk, såvel regionalt som landsdækkende (skønsmæssig over 100 indslag af forskellig varighed).

Som eksempel blev de fire pionerdambrug omtalt i Danmarks Radio, Miljømagasinet den 10. maj 2002. Hele magasinet varede knapt 40 minutter, hvor indslaget om økologiske ørreder var indslag nr. 2 i programmet. Her omtales starten på forsøget med at omlægge fire danske dambrug til økologisk drift, samt at målet er at produkterne vil kunne mærkes med det røde Ø-mærke.

Også i forbindelse med pressemødet den 6. september hvor de første økologisk fisk blev præsenteret var der indslag i Danmarks Radio om projektet.

4.2.3 Pressemøder

Det første pressemøde blev afholdt den 1. juli 2003 på Skravad Mølle Dambrug i forbindelse med igangsættelse af den økologiske forsøgsproduktion på de fire pionerdambrug. Projektleder Villy J. Larsen orienterede om projektet og de igangværende initiativer på de øvrige pionerdambrug i forbindelse med de igangværende omlægninger til økologisk produktion.

TV2 bragte indslag fra besøget på Skravad Mølle Dambrug. Pressemødet blev fulgt op med udsendelse af pressemeddelelse, som resulterede i en række artikler i såvel landsdækkende medier som i lokale dagblade og tidsskrifter.

Det andet pressemøde fandt sted den 6. september 2005. På denne dato blev de første økologisk opdrættede regnbueørred mærket med det Røde Ø-mærke af fødevareminister Hans Chr. Schmidt. Dette skete på et pressemøde afholdt af Dansk Akvakultur på Langlinepavillon, hvor branchens formand biolog Jacob Bregnballe kunne byde velkommen til ministeren, samt repræsentanter fra pressen, madskribenter samt de dambrugsejere og organisationer herunder Danmarks Fiskeriundersøgelser, der havde været med i projektet.

Ministeren fremhævede bl.a., at det kræver mod at gå nye veje. Og man skal være en dygtig dambruger for at kunne overholde kravene om mindre brug af medicin og en god vandkvalitet. Der er brugt mindre medicin. Der er større fokus på fiskens velfærd. Større fokus på dokumentation og mindre belastning af miljøet. Alt sammen noget forbrugerne lægger stadig større vægt på, når de handler.

Derfor er dagen i dag en glædelig dag. Både for danske forbrugere, der gerne vil købe økologisk mad og for Dansk Akvakultur og for Danmarks Fiskeriundersøgelser. Så meget desto mere er jeg glad for her i dag at give det røde Ø-mærke til endnu et spændende økologisk produkt, sagde Hans Chr. Schmidt.

Næstformanden for Økologisk Landsforening, Henrik Refsgaard, deltog også i mødet, hvor han bød de økologiske fisk velkommen, samt oplyste, at stort set alle typer fødevarer nu kunne produceres økologisk.

Her var ligeledes et bredt udsnit af de danske medier tilstede herunder TV 2 ligesom en række fag- og ugeblade også var repræsenteret. Ved hjælp af udklipsservice blev det registreret i hvilke dagblade og andre medier pressemødet blev omtalt.

Pressemødet fik stor omtale og af fig. Nr. 2 ses det at mødet blev omtalt i alle dele af landet. Ligesom for den generelle pressedækning er der en lille overvægt af omtale i Midt og Vestjylland, men ellers er der en jævn fordeling af omtaler over hele landet.

I alt blev pressemødet omtalt i 27 forskellige dag og ugeblade.

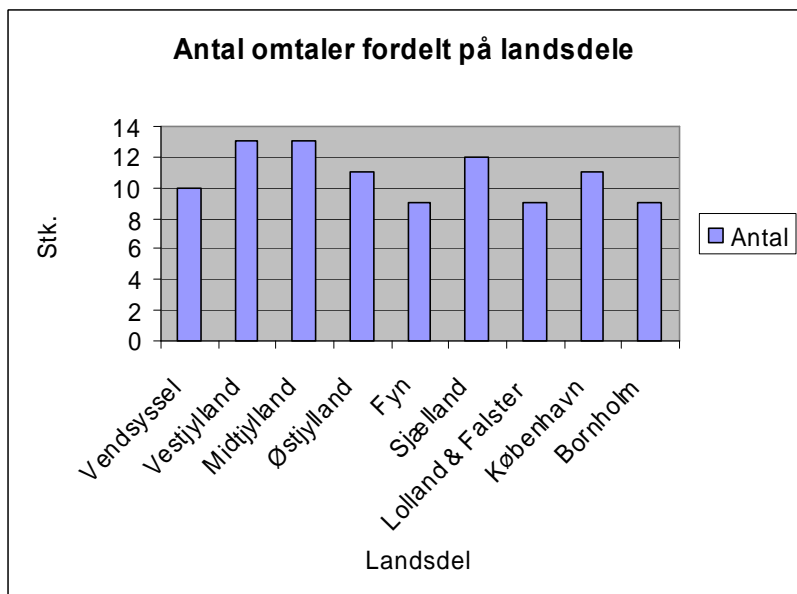

Fig. Nr. 2. Omtale af pressemøde den 6. september 2005

4.2.4 Hjemmeside

Et væsentligt middel til formidling af informationer og resultater om projektet har været projektets hjemmeside: www.eco-aquafish.dk. Denne hjemmeside blev etableret i maj måned 2002, kort efter projektets begyndelse og har siden kørt uafbrudt i den resterende del af projektperioden.

Se eksempler på layout og indhold i bilag.

Hjemmesiden har følgende hovedafsnit:

- 1 Økologisk opdræt
- 2 Pioner anlæg
- 3 Temadag
- 4 Sidste nyt
- 5 Presse
- 6 Artikler om økologisk fisk
- 7 Kontakt os
- 8 Links
- 9 Søg på sitet
- 10 English
- 11 Hvor kan de økologiske fisk købes? (tilført efter 6/9 2005)

Inden for hvert af hovedområderne er der en række underområder. Hjemmesiden har været forsynet med en tæller, således at det er muligt at se hvor mange der har besøgt hjemmesiden.

I december måned 2005 er antallet af besøgende på hjemmesiden gjort op. I alt har 11.560 besøgt hjemmesiden siden maj 2002 og frem til 30/11-2005.

Tabel nr. 3

Eco-Aquafish hjemmeside	2002	2003	2004	2005	2005
	1/5 - 31/12			1/1 - 31/5	1/6 - 30/11
Besøg i alt	1.133	2.982	2.774	3.282	1.389

På trods af en kortere periode ses de fleste besøg på hjemmesiden i 2005. Dette kan forklares med at resultaterne af hovedprojektet blev offentliggjort i form af projektrapport i foråret 2005. I den forbindelse har der været en del presseomtale af projektet.

I kolonnen med 2. periode – 2005 ses effekten af lanceringen (inkl. pressemøde + presseomtale) af de første økologiske opdrætsfisk på antallet af besøgende på projekthjemmesiden i form af en markant stigning i antallet af besøgende for 2005 samlet i forhold til de foregående projektår

Af de besøgte underpunkter er det især ”Sidste nyt” og punktet ”ørred” der har tiltrukket interessen.

På afsnittet ”sidste nyt” er der etableret en abonnement ordning, hvor man kan tilmelde sig det elektroniske nyhedsbrev. Ved projektets afslutning den 7. juni 2005 var der tilsluttet 66 abonnenter på nyhedsbrevet.

Af listen over mailadresser ses det at en del af de tilmeldte personer kommer fra forskningsinstitutioner, foderfirmaer, men også en del fra dambrug og havbrug, samt formodede forbrugere. Også Nordsøcentret s Bibliotek har været blandt abonnenterne, hvilket må forventes at medføre en yderligere mulighed for videreformidling af viden om projektet.

4.2.5 Temadage, besøg på dambrug mm.

Under projektførelsen blev der afholdt to temadage. I den første temadag, der blev afholdt på Skarrild Hus ved Kibæk den 21. oktober 2003, deltog i alt 32 personer inklusiv indlægsholdere. Invitationen med tilhørende program til arrangementet var rettet mod så bred en målgruppe som muligt.

Antallet af deltagere er analyseret ud fra hvilke organisationer eller erhverv deltagerne kom fra.

Fordelingen på organisationer eller firmaer er vist i fig. nr.3

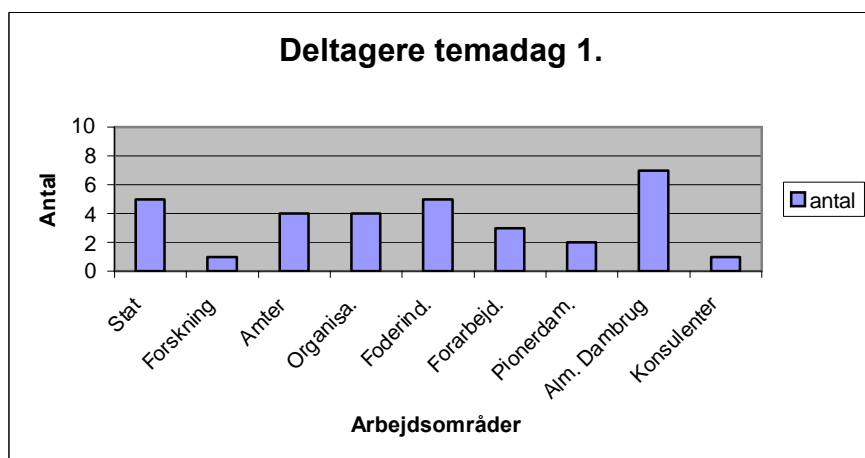

Fig. nr.3

Af deltagerne kom 5 fra statslige organisationer som Fødevarerdirektoratet, Plantedirektoratet mv. Foderindustrien var repræsenteret med 5 deltagere fra de tre danske foderfabrikker. Ud af de 32 deltagere var 7 fra traditionelle dambrug, personer som kunne være interesseret i at omlægge til økologisk produktion. Temadagen blev afsluttet med besøg på Åbro Dambrug i Skarrild, som er et af de fire pionerdambrug.

Temadag 2 blev afholdt den 19. maj 2005 på Hotel Bredehus i Bredsten. På mødet deltog i alt 19 personer inklusiv foredragsholdere.

Invitationen med tilhørende program til arrangementet var primært rettet mod de kommende leverandører til, samt producenter og aftagere af økologisk fisk – og udgjorde dermed en mere snæver kreds af mulige relevante deltagere.

Fordelingen af mødedeltagere på fagområder er vist på fig. nr. 3. Heraf ses det, at der ikke deltog personer fra amterne i modsætning til det første temamøde. Der var deltagere fra alle pionerdambrugere samt 4 personer fra andre dambrug.

Baggrunden for indlæggene under temadag 2 var rapporten ”Introduktion af økologi og kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug”. Denne rapport er udarbejdet i samarbejde mellem Danmarks Fiskeriundersøgelser og Dansk Akvakultur, og den er – som tidligere nævnt udgivet som en DFU-Rapport.

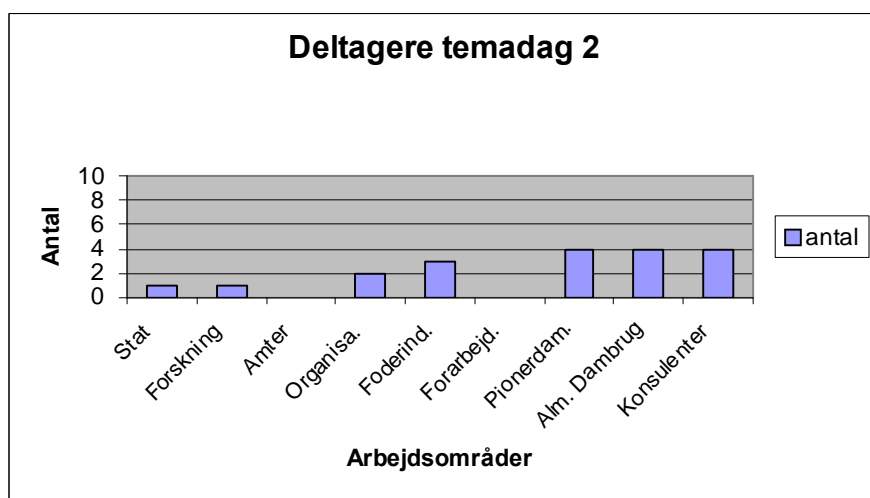

Fig. nr.4

På mødet blev der fortalt om resultaterne af projektet som de nu fremstod godt ½ år før forventet afslutning af projektet – ultimo 2005. Det første indlæg gav en redegørelse for forskellige og ligheder mellem forskellige europæiske standarder for økologisk fiskeopdræt.

Under dette indlæg blev der fortalt om de vanskeligheder, der har vist sig at være ved at skulle efterleve det danske regelsæt for økologisk fiskeopdræt. Af disse kan kort nævnes problemer med at bruge å-vand, der giver infektioner med parasitter, hvor der på grund af de få godkendte hjælpemidler opstår problemer med at bekæmpe parasitter. Et andet væsentligt problem, der blev omtalt var mulighederne for at bekæmpe fiskesygdomme med antibiotika, hvor man kun må

anvende antibiotika 1 gang i den danske økologiske produktion. Her er det specielt yngelsygdomme YDS der giver problemer.

Der blev også omtalt erfaringer med at føre driftsjournaler under praktisk dambrugsdrift.

Det næste indlæg omhandlede den veterinære godkendelse ved omlægning fra traditionel drift til økologisk drift. Under dette indlæg blev der informeret om hvordan omlægningen kan finde sted, krav til afstand fra andre dambrug, brug af æg, yngel og sættefisk. Indretning af dambrug med afskærmning for fisk, fugle og dyr, miljøforhold i tilstødende vandløb, brug af antibiotika i driften. Indlægget afsluttede med information om krav til dokumentation af produkter og økologirapporten.

Efterfølgende fortalte to deltagere fra pionerdambrugene om deres erfaringer med omlægningen fra almindelig drift til økologisk drift. Her var der tale om direkte information fra to brugere.

Et stort problem for omlægningen til økologisk drift har været fremskaffelse af økologisk foder, der samtidig kunne leve op til kravene til foderets sammensætning i forhold til dambrugsbekendtgørelsen.

Her har det specielt været kravet til lavt fosforindhold, der har givet problemer, da det økologiske foder, der fremstilles i udlandet ikke kan leve op til de danske miljøkrav. Problemet synes dog foreløbigt løst, idet BioMar og Teknologisk Institut, Kolding i samarbejde nu kan fremstille økologisk foder, der overholder alle krav til foderet. Produktionen er ganske lille og forbundet med væsentlige meromkostninger i forhold til almindeligt foder.

Resultaterne af undersøgelsen af forbrugernes holdning til og ønsker om mærkning af økologisk fisk blev også fremlagt på mødet, hvor rapporten "Undersøgelse af forbrugernes forventning til dokumentation af økologisk fisk" Food Marketing ApS. 2004, blev gennemgået.

Herefter var der et indslag om afsætning af økologiske fødevarer, udvikling, købsmotiver og holdninger, samt forslag til hvordan salg af fremtidige økologisk producerede ørreder kan fremmes.

Mødet afsluttedes ved at foreningen Dansk Akvakulturs' økonomiske konsulent fortalte om fremtidige arbejder for fortsat at fremme produktionen af økologiske opdrættede ørreder.

Udover afholdelse af temadage for dambrugere og andre interesserede har der været etableret en frivillig ordning således, at det har været muligt for interesserede personer og organisationer at besøge pionerdambrugene. Herved har interesserede personer på nærmeste hold kunne se hvordan fiskene bliver opdrættede. Det skønnes at ca. 200 personer i perioden har besøgt de fire pionerdambrug - mange af disse som dele af grupper. Eksempelvis har Ingstrup Mølle Dambrug 2 gange haft besøg af et hold internationale miljøstuderende fra Den Kgl. Veterinære Landbohøjskole, ligesom man samme sted har haft besøg af et hold studerende fra Beder Landbrugsskoles økologiske hold samt den lokale afdeling af Naturfredningsforeningen.

4.2.6 Pjecemateriale

Ved projekts start blev der udarbejdet en brochure om projektet med titlen: "Klædt på til økologi" (se eksempel i bilag).

I denne brochure blev ideen beskrevet, de fire pionerdambrug omtalt og der blev fortalt om dyrevelfærd, miljø, bæredygtighed, overvågning og kontrol samt mærkning. Denne brochure blev trykt i 40.000 stk..

I gennem projektperioden er brochuren blevet uddelt mange forskellige steder til brug for oplysning om projektet primært til forbrugere og interesseorganisationer. 20.000 er sendt ud til biblioteker, tekniske skoler og læreanstalter.

10.000 er blevet uddelt til detailhandelen, herunder Danmarks Fiskehandler til foreningens medlemmer, af foreningen ved Food Fair i Herning marts 2004. 5000 er uddelt på udstillinger mm herunder ved et arrangement afholdt af Københavns Kommunes skoler i Fælledparken i september 2003. Her blev den specielt uddelt til lærerne fra de forskellige klasser og det var indtrykket at det vakte betydeligt opmærksomhed. Pjecen blev også uddelt på Økologisk Kongres, Odense 2004

4.2.7 Forbrugeranalyse

Resultaterne af forbrugernes forventning til dokumentation af økologisk fisk blev som omtalt under afsnit 4.2.5 fremlagt på Temadag 2, den 19.maj 2005. Undersøgelsen viser, at forbrugernes forventninger til dokumentation er knyttet til det Røde Ø-mærke, og forbrugerne har stor tillid til ø-mærket. Der synes ikke at være det store behov for yderligere oplysninger, og en henvisning til en hjemmeside er kun interessant for ca. 33 % af forbrugerne.

Resultaterne vedlagt i bilag.

4.2.8 Økologisk Kongres

Den Økologiske Kongres 2004 blev gennemført af bl.a. organisationen Dansk Landbrug, Økologisk Landsforening m.fl. med støtte fra EU. I kongressen deltog 630 deltagere, fra folk med interesse for økologisk jordbrug og fødevarer, samt politikere mm. I løbet af de to dage kongressen varede, blev der holdt fem plenummøder og 29 mindre møder. I plenummøderne deltog ca. 300 personer.

I forbindelse med kongressen var der en udstilling, hvor økologiske fødevarer og udstyr til økologisk produktion blev præsenteret. I alt deltog 55 virksomheder, der fremviste deres produkter og serviceydelser. Virksomhederne omfatter mange forskellige fødevarer virksomheder fra Arla, Hanegal samt repræsentanter fra forskningsmiljøer og organisationer. Her havde Dansk Akvakultur også en stand bemanded med 4 personer, heraf to repræsentanter fra pionerdambrugene.

På standen blev der fortalt om projektet, og der blev uddelt informationsmateriale, herunder 3-400 pjecer. Det var indtrykket, at der var megen stor og positiv interesse for projektet både fra forbrugere, andre økologiske producenter og fra fremmødte politikere.

4.2.9 Internet og andre hjemmesider

For at undersøge hvad der er af information på forskellige internetsøgemaskiner blev der foretaget et mindre antal søgninger på et par af de mest brugte søgemaskiner. På søgemaskinen Google blevet der søgt på: dambrug økologisk, dette gav 3.850 resultater (juni 2005). De titler der kommer frem er alle titler, der indeholder begge ord, men mange titler omhandler f.eks. opskrifter hvor ørred indgår, og omhandler derfor ikke økologisk opdræt.

Den første henvisning ved denne søgning var til DFU, herefter til Eco-aquafish, teknologiportalen og Foreningen Levende hav. Søgning på: "ørred økologisk" gav 705 titler. Ved den anden søgning var de to første henvisninger til projektets hjemmeside Eco-aquafish.

Ved søgning på Jubii's danske søgemaskine, gav en søgning på økologisk dambrug 88 henvisninger, bl. a. til Fødevareministeriet, Vork Dambrug, DFU, Danmarks Fiskehandlere.

Søgning på økologisk ørred giver 77 henvisninger med ordene økologisk og ørred. Den første henvisning, der kommer frem er henvisning til Eco-aquafish, projektets hjemmeside. Herefter kommer henvisninger til Fiskehandlerne, og Food Marketing.

Danmarks Fiskeriundersøgelser's hjemmeside har også været en væsentlig del af informationsformidlingen om projektet. På forsiden henviser man i 2005 til projektet og den rapport, der er udgivet om projektet. Om projektet er der en sides omtale dateret 12/4-2005.

Teknologiportalen, Teknologisk Institut's hjemmeside fortæller den 29/3-2005 om økologisk dambrug og instituttets arbejde med at deltage i at fremstille økologisk ørredfoder. Det er Teknologisk Institut's Center for Procesinnovation i Kolding, der i samarbejde med foderfirmaet BioMar deltager i fremstillingen af foder til de 4 pionerdambrug.

Informationscenteret for Miljø og Sundhed, der finansieres af Miljøstyrelsen, har i ugens Miljønyt, den 28. juli 2003 omtale af økologisk dambrug. Her fortæller man med Jyllandsposten som kilde, at i løbet af 2004 kan det blive muligt at købe økologisk producerede ørreder fra fire dambrug.

En sportsfiskerorganisation, der hedder Fiskeringen har en sides omtale af projektet fra starten og til pressemeddelelsen af 13. april 2005, der er udsendt fra Fødevareministeriet. For flere oplysninger henviser man til rapporten fra projektet.

Den 29/5-2005 er der på Fødevareministeriet's hjemmeside en omtale af første danske økologisk fisk på vej. Her omtaler man at i et samarbejde mellem Danmarks Fiskeriundersøgelser og Dansk Akvakultur begynder en egentlig produktion af økologiske ørred. Den samlede omtale fylder en side.

På FDB's hjemmeside den 10. juni 2005 er der en omtale af økologisk fisk, hvor man fortæller at fire dambrug er i gang med at producere økologiske ørreder, der forventes at være salgsklar sidst på sommeren. Omtalen referer til projektleder Villy Larsen og www.eco-aquafish.dk

4.2.10. Rapporter og artikler.

I Ferskvandsfiskeribladet nr. 11, 2002 er optaget en artikel om økologisk opdræt i England af Lars-Flemming Pedersen og Villy Larsen. Det omtalte besøg er en del af viden indhentningen om økologisk opdræt i andre lande.

I 2003 bringer Ferskvandsfiskeribladet nr. 8 en artikel om status for økologisk akvakultur. Her fortæller Lars-Flemming Pedersen og Villy J. Larsen om udviklingen af økologisk opdræt i udlandet og om det nye projekt med forsøge at omlægge produktionen på fire pionerdambrug til økologisk drift.

På projektets hjemmeside er offentliggjort 7 artikler om økologisk opdræt mm.

5.0 Diskussion

5.1 Formidling til fiskeopdrættere.

Formidling af resultatet til fiskeopdrætterne er sket gennem projektets hjemmeside, der dog er en passiv informationskilde – dvs. at det kræver en aktiv indsats for at hente informationer om projektet.

Desuden har fiskeopdrætterne modtaget projektets nyhedsbreve, som er blevet udsendt til disse uopfordret.

Af anden direkte aktiv formidling, har der været afholdt to temadage. Her er fiskeopdrætterne blevet inviteret til at deltage. På disse to dage deltog 11 dambrugere og 1 havbruger. På nuværende tidspunkt er der ca. 320 dambrug, ca. 25 havbrug og 8 saltvandsdambrug. Medio 2005 var der udover de 4 pioner anlæg (tilsammen ca. 123 tons foder/år) yderligere 2 ferskvandsdambrug (tilsammen 59 tons foder/år), som havde søgt Sektionen for Akvakultur om tilladelse til økologisk produktion. Hertil kommer yderligere 6 ferskvandsdambrug, som seriøst overvejer at ansøge (tilsammen ca. 150 tons foder/år).

Den aktive formidling har også omfattet pressemeddelelser og TV-omtale. Her har dambrugerne fået direkte oplysning om projektet både i den skrevne presse og TV- og radiomedierne.

5.2 Formidling til forbrugere, forarbejdningsvirksomheder og forhandlere

Tabel nr. 4.

Presse-meddelelser	Brochure	TV-indslag	Radio indslag	Nyheds-Breve	Hjemme-Sider	Omtale dagblade	Omtale tidsskrifter
3	35.000	20)	> 100)	6	> 3.850 hits på forskellige sider	23	6

*) Skønnet antal

Brug af projektets hjemmeside, pressemeddelelser, pressemøder og nyhedsbreve synes at have givet en meget stor og bred informationsdækning både i radio og tv-medierne samt i den trykte presse.

I alt 10.171 personer har været på besøg på projektets hjemmeside, og gennem tv – og radioomtale er en meget stor del af de danske forbrugere informeret om projektet.

Af presseomtalen i de større dagblade kan man se, at der flest omtaler i dagblade der dækker Vest- og Midtjylland. Dette kan måske forklares ved, at det er i disse områder, der er flest dambrug, hvorfor driften af disse har større interesse her end på Sjælland og øerne.

Fra sekretariatet på Dansk Akvakultur er det oplyst at man, ultimo maj måned 2005, allerede havde modtaget en del bestillinger på økologisk opdrættede ørreder. Af disse henvendelser fremgik det at nogle virksomheder ikke sætter spørgsmålstegn ved prisen af fisken, bare den kan leveres.

På samme måde blev det noteret på den Økologisk Kongres, at der er meget stor interesse for at økologisk opdrættede fisk som et nyt økologisk produkt i den danske økologiske produktportefølje.

Siden lanceringen af de første økologiske fisk på pressemødet den 6. september 2005 har efterspørgslen efter såvel danske økologiske fisk som informationer omkring disse været stærkt stigende.

De økologiske fisk sælges ved udgangen af 2005 blandt andet i økologiske specialbutikker (GårdButikken i Holstebro, Viborg, Århus), via Ravnstrup Mølle (ørredslagteri) til forskellige grossister og videre til restauranter, offentlige køkkener, slutforbrugere mv.

Desuden har en række grønne guider, ”grønne familier”, økologiske grossister mv. haft udvist stor interesse for det nye økologiske produkt: De danske økologiske opdrætsfisk.

6.0 Konklusion

Samlet set viser resultaterne af formidlings - delprojektet, at det er lykkedes at formidle information om – og kendskabet til - de danske økologiske opdrætsfisk og de tilhørende projekter til en meget stor del af den danske befolkning – såvel fiskeopdrættere som forbrugere m.v..

Det ser også ud til at informationerne om, at det snart vil være muligt (efter 6. september 2005 er muligt) at købe økologisk opdrættede ørreder, er blevet meget positivt modtaget blandt de danske forbrugere.

Tilslutningen af dambrugere til temamøderne kan ikke siges at have været overvældende. Men da der på tidspunktet for afholdelsen af temamøderne endnu ikke forelå resultater af salg af fisk, der kunne vise mulighederne i denne produktionstype, viser det, at der trods alt var interesse blandt dambrugene for at vide mere om mulighederne indenfor økologisk opdræt.

Ved udgangen af november 2005 har Dansk Akvakultur forventninger til, at en samlet produktion på op mod 300 tons/år fordelt på 10 – 12 anlæg vil være en realistisk omlagt produktion indenfor de kommende 1 – 2 år. Dette svarer til ca. 1 % af den danske produktion af opdrætsørred.

7.0 Perspektiv (forslag til fremtidige indsatsområder – formidling)

Perspektivet i denne videnformidling er, at når de første dansk opdrættede ørreder er klar til salg i andet halvår af 2005, har forbrugerne allerede hørt om produktet, og den primære markedsføring af de første danske økologiske opdrætsfisk forventes derfor at blive væsentlig lettere end hvis projektet ikke havde været gennemført.

Projektet forventes derfor også at få stor betydning for at opnå forbrugernes accept af de nye produkter, og herved fremme udviklingen af økologisk opdræt i Danmark båret til gavn for forbrugerne, opdrætserhvervet og miljøet.

Følgende er projektgruppens forslag til mulige opfølgende aktiviteter, som med fordel vil kunne iværksættes for at støtte de formidlingsaktiviteter, som er blevet iværksat med gennemførelsen af indeværende projekt:

- 1) Forsat drift og vedligeholdelse af hjemmeside om økologisk fiskeopdræt
- 2) Gennemførelse af arbejder med henblik på vedvarende udbredelse af informationer og alment kendskab til dansk økologisk fiskeopdræt.

Dette kunne eksempelvis ske i form af:

- foredragsarrangementer for målgruppen af økologiske forbrugere
  - løbende udarbejdelse af skriftlige indlæg til økologiske fagblade
  - deltagelse i økologiske seminarer, kongresser, høstmarkeder, julemarkeder osv.
  - andet
- 3) Udarbejdelse af informationsmateriale (pjece, opskrifter med økologisk fisk, kursusmateriale, info-materiale til skolebørn m.fl.)
  - 4) Fortsat at udsende pressemeddelelser om spændende milepæle i den fremtidige fortsatte udvikling i produktionen af danske økologiske opdrætsfisk

9.0 Litteratur

DFU-rapport nr. 146-05. 2005. Introduktion af økologi og kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug. (Pedersen, L.-F., Larsen Villy J., Henriksen, Niels H.)

Food Marketing ApS. 2004. Undersøgelse af forbrugernes forventning til dokumentation af økologisk fisk. Projektrapport.

Pedersen, L.-F. & Larsen, V.J. 2002. Erfaringer med økologisk opdræt i England. Ferskvandsfiskeribladet, nr. 11, side 248-250.

Pedersen, L.-F. & Larsen, V.J. 2003. Økologisk ørred opdræt i Sverige. Dambrugeren, nr. 3 side 11-12.

Pedersen, L.-F. & Larsen, V.J. 2003. Status for økologisk akvakultur. Ferskvandsfiskeribladet, Vol. 8, p. 186-189

Eksempler på relevante Internetsider:

www.eco-aquafish.dk

www.dfu.min.dk

www.teknologisportalen.dk

www.miljoeogsundhed.dk

www.fvm.dk

www.fdb.dk